

Masivní otevřené online kurzy – vymezení a doporučení, verze 1.0

Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020¹, kterou schválila vláda v roce 2014 a nyní realizuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), hovoří na více místech o vzniku masivních otevřených online kurzů (MOOC). Jelikož v ČR žádné takové kurzy v univerzitním vzdělávání dosud nevznikly a MŠMT plánuje podporu jejich vzniku a to i mimo primární zaměření digitální strategie, vznikl tento dokument, který popisuje požadavky a doporučení pro vznik a provozování těchto kurzů.

Vymezení a požadavky na MOOC

Massive Open Online Courses (MOOC) lze charakterizovat jako digitální vzdělávací zdroje a zároveň specifickou oblast e-learningu. Tento dokument popisuje hlavní požadavky na kvalitu MOOC, jejich hlavní charakteristiky a doporučení pro jejich tvorbu a poskytování. Záměrem MŠMT je zavázat ve výzvách z operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání příjemce finanční podpory tak, aby vznikající MOOC naplňovaly uvedené parametry:

1. MOOC lze chápat jako jeden z možných příkladů digitálních vzdělávacích zdrojů. Proto musí MOOC naplňovat **Kritéria kvality digitálních vzdělávacích zdrojů podpořených z veřejných rozpočtů²**, které pokrývají tři oblasti kvality: autorskoprávní požadavky, technické požadavky a požadavky na odbornou správnost, pedagogiku a didaktiku.
2. MŠMT stanovilo v roce 2013 soubor kritérií popisující doporučené vlastnosti e-learningového kurzu, které by měly splňovat vzdělávací programy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP): **Standard e-learningových kurzů dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků³**. MOOC jsou specifickou oblastí e-learningu, tento standard se tedy vztahuje i na ně, a to i na ty, které vzniknou mimo systém DVPP.
3. V Evropě patří mezi nejčastěji využívané definice MOOC následující⁴: **MOOC jsou kurzy určené pro větší počet účastníků, mohou být přístupné odkudkoli a komukoli, kdo má k dispozici připojení k internetu, jsou otevřeny pro každého bez nutnosti předchozí dosažené kvalifikace a jsou plně dostupné zdarma**. Podrobněji jsou jednotlivé aspekty MOOC rozpracovány v následujících požadavcích:
 - a. **Masivní**
 - i. Kurz je určený pro větší počet účastníků, nežli se běžně účastní prezenčního vysokoškolského vzdělávání (obvykle limitovaného velikostí posluchárny). Někdy se také pro přibližné určení minimálního počtu účastníků používá tzv. Dunbarovo číslo⁵, kterému se zpravidla přisuzuje hodnota 150 osob.
 - b. **Otevřený**
 - i. Kurz je přístupný komukoli, kdo má k dispozici připojení k internetu.

¹ MŠMT. *Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020*. Dostupné na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-digitalniho-vzdelavani-do-roku-2020>.

² NEUMAJER, O., RŮŽIČKOVÁ, D. *Kritéria kvality digitálních vzdělávacích zdrojů podpořených z veřejných rozpočtů*. Metodický portál, 18. 8. 2016. Dostupné na <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/21071/KRITERIA-KVALITY-DIGITALNICH-VZDELAVACICH-ZDROJU-PODPORENYCH-Z-VEREJNYCH-ROZPOCTU.html/>. ISSN 1802-4785.

³ MŠMT. *Standard e-learningových kurzů DVPP*. Akreditační komise DVPP. Praha, 2013. Dostupné na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/standarty-a-metodicka-doporuceni>.

⁴ *Definition Massive Open Online Courses (MOOCs)*. Version 1.1. OpenUpEd, 12. 3 2015. Dostupné na http://home.eadtu.eu/images/Results/Definition_Massive_Open_Online_Courses.pdf.

⁵ Teoretický konstrukt, který specifikuje počet osob, se kterými je jedinec schopen udržovat stálé sociální vztahy, tj. ví, jaký vztah má kterýkoli další jedinec s ostatními. Blíže viz např. https://en.wikipedia.org/wiki/Dunbar%27s_number

- ii. Kurz je přístupný permanentně, tedy i v době, kdy tutor není online. Má-li kurz pevně stanovený začátek a konec, je přístupný po celou dobu svého trvání.
 - iii. Podmínkou pro účast v kurzu není požadavek na předchozí kvalifikaci, nutnost doložit předchozí vzdělání (např. dosažené magisterské vzdělání v oblasti učitelství).
 - iv. Kurz je pro účastníky dostupný zdarma.
- c. **Online**
- i. Kurz je kompletně online, tzn. prezenční aktivity uskutečňované mimo online prostředí nejsou povinné.
- d. **Kurz**
- i. Minimální rozsah kurzu je 1 ECTS (Evropský systém pro převod a kumulaci kreditů), tedy objem celkové práce účastníka (přednášky, cvičení, úkoly atp.) je vyšší nežli 25 hod. Kurz může být ale i násobně rozsáhlejší.
 - ii. Vzdělávací obsah kurzu je tvořen různorodými digitálními zdroji a materiály v různých formátech, zejm. se jedná o video, animace, audio, text, hry včetně simulací, využívá sociálních médií.
 - iii. Kurz vyžaduje od účastníků interakci (jedná se zejm. o sociální média, diskuzní fóra, komentáře, blogové příspěvky) prostřednictvím které se formuje učící se komunita.
 - iv. Kurz obsahuje mechanismy zpětné vazby. Jedná se o automaticky generovanou zpětnou vazbu (např. testy a kvízy), zpětnou vazbu zprostředkovanou ostatními účastníky kurzu, nebo zpětnou vazbu od tutora či organizátorů.
 - v. Úspěšný absolvent kurzu získá potvrzení o absolvování (např. digitální odznak). Formální osvědčení o absolvování vzdělávacího programu může být absolventovi vydáno za úplatu.
 - vi. Studijní průvodce kurzem, resp. sylabus obsahuje návod, jak se učit prostřednictvím nabízených materiálů a zprostředkované interakce.

Doporučení pro vytváření a poskytování MOOC veřejnosti

European Association of Distance Teaching Universities vytvořila prostřednictvím iniciativy OpenupEd Evropský rámec kvality (Quality Label)⁶, který popisuje charakteristické kvality MOOC. Zároveň nabízí autoevaluační nástroj (self-evaluation benchmark) rozpracovávající tyto charakteristiky do 32 bodů. Tento Evropský rámec kvality byl do českého jazyka lokalizován Českou asociací distančního univerzitního vzdělávání⁷ a lze jej doporučit všem tvůrcům a poskytovatelům MOOC.

⁶ ROSEWELL, J. *OpenupEd label, quality benchmarks for MOOCs*. OpenupEd, 25. ledna 2014. Dostupné na http://www.openuped.eu/images/docs/OpenupEd_quality_label_-_Version1_0.pdf.

⁷ ROHLÍKOVÁ, L. *MOOC – definice a rámec kvality*. Prezentace. ZČU, 2016. Dostupné na <http://www.caduv.cz/mooc/>.